

یادداشت

ضرورت مدیریت بحران

بشیر اسماعیلی

استاد دانشگاه

حفظ ثبات و امنیت ملی برای کشوری مثل ایران که در منطقه ژئوپلیتیک بسیار حساسی قرار دارد و سال‌هاست مورد تهدید از جانب رقبای منطقه‌ای و قدرت‌های جهانی قرار داشته است، مهم‌ترین اولویت در سیاست داخلی به حساب می‌آید. در سالی که گذشت، ناآرامی‌هایی که بر بستر شکاف‌های اجتماعی شکل گرفت، موجب تهدید ثبات شد. آنطور که گفته می‌شود، بحران داخلی ایران به قدرت چانه‌زنی کشور در عرصه دیپلماسی لطمه زد و موجب به تعویق افتادن برخی از اهداف سیاست خارجی شد. اکنون که بحران پشت سر گذاشته شده است، باید هوشیار بود که از بروز مجدد بحران جلوگیری به عمل آورده شود. از میان همه ابعاد موجود، به نظر می‌رسد مسأله اساسی درباره حجاب، مربوط به و قطب‌بندی‌های اجتماعی است. شکاف نسل‌ها، تعدد فرهنگ‌ها و خرددفرهنگ‌های متفاوت با یکدیگر، در کنار طیف‌های متنوع نگرش اجتماعی موجود در بین مردم، موجب شده است که دیدگاه یکسانی نسبت به مقولاتی مثل سبک زندگی وجود نداشته باشد. هر چند وجود نگرش‌های متفاوت در یک جامعه امری طبیعی و حتی ضروری است اما در صورت قطبی‌سازی و تقابل قطب‌های اجتماعی با همدیگر، ثبات اجتماعی تهدید خواهد شد. این معضل مختص جامعه ما نیست و حتی در جوامعی که مدرن شناخته می‌شوند هم قطبی شدن جامعه و آفات ناشی از آن به وضوح قابل مشاهده است. حتی در آمریکا دوران ریاست جمهوری دونالد ترامپ را می‌توان مولود جامعه‌ای دانست که بر سر مسائل نژادی، طبقاتی و حتی مذهبی دو قطبی شده است؛ حمله بی‌سابقه به کنگره آمریکا و ناآرامی‌های ناشی از مرگ جورج فلوید را می‌توان از پیامدهای جامعه دو قطبی آمریکا دانست. مسأله حجاب ممکن است یکی از بسترهای دو قطبی‌سازی جامعه شود. هنر قوانین و مسئولان در کنار مردم این است که ضمن مراعات کرامت، شرع و عرف جامعه ایران، تمهیدات لازم را برای مدیریت وضعیت دوقطبی جامعه به کار ببندند و در این راه، پژوهشگران، اساتید دانشگاه و متخصصین علوم اجتماعی و فرهنگی، برای ارائه راهکارهای صحیح باید محل مشورت قرار بگیرند. اظهار نظرات برخی از افراد یا دستگاه‌های مسئول که به دوقطبی موجود دامن می‌زنند و جامعه را ملتهب می‌کنند باید محدود شود. بیشتر وحید یامین‌پور با تشبیه انقلاب اسلامی به یک قطار گفته بود که نیروهای حامی انقلاب که مهم‌ترین بخش از این قطار را تشکیل می‌دهند، با دیدن بی‌حجابی‌ها مایوس می‌شوند و این مسأله باعث از کار افتادن قطار انقلاب خواهد شد... اگر تغییر قطار را برای انقلاب اسلامی درست در نظر بگیریم، همه گروه‌های اجتماعی در حرکت آن سهیم هستند و یک گروه محدود از هواداران، قادر به حرکت دادن چهل و چند ساله قطاری که با موانع و چالش‌های فراوانی از داخل و خارج مواجه بوده است نخواهند بود. بنابراین در حفظ انقلاب اسلامی، نباید عده‌ای را موثرتر از دیگران دانست و نگرش و بینش آنان، بر بقیه مردم اولویت داد. توصیه رهبر معظم انقلاب در راستای پرهیز از نگاه قطب‌بندی شده و گزینشی به مردم است در جایی که می‌گویند: «پارگی‌ها نباید؛ حذف تکتید؛ صرف اختلاف سلیقه و اختلاف نظر درباره فلان مسأله موجب طرد نشود. بعضی هستند که به اسلام و انقلاب و نظام اسلامی و به خیلی از خصوصیات که شما به آن اهمیت می‌دهید معتقدند، در فلان مسأله خاص با شما موافق نیستند؛ این نباید موجب بشود که شما او را طرد کنید، از دایره انقلابی‌گری خارج بدانید. هر چه می‌توانید جبهه انقلاب را گسترش بدهید، جذب کنید؛ البته منظورم جذب متناقض نیست، جذب آدم بی‌اعتقاد نیست؛ جذب آدم معتقدی است که با شما اختلاف سلیقه دارد.»

ویژه

جواد حیران‌نیا:

کشورهای منطقه به دنبال باز یگری فعال در تحولات هستند

یک کارشناس مسائل خاورمیانه و مدیر گروه مطالعات خلیج فارس اظهار داشت: دربراره بهبود روابط ایران و عربستان چند متغیر دخیل است. یک متغیر در سطح ساختاری، یک متغیر منطقه‌ای و متغیر دیگر داخلی است که این متغیرها به بهبود روابط میان دو کشور تأثیر گذاشتند و ایران و عربستان سعودی در مقطع کنونی با وساطت چین پای میز مذاکره آمده و شاهد بهبود روابط این دو کشور هستیم. جواد حیران‌نیا گفت: متغیر ساختاری، مربوط به تغییر نظم جهانی متعاقب چرخش قدرت از غرب به شرق است که باعث ایجاد دوره گذار در نظام جهانی شده است. متعاقب وجود شرایط گذار از نظم قدیم به نظم جدید که هنوز تثبیت نشده هم قدرت هژمون یعنی آمریکا تغییری در نقش‌های بین‌المللی خود داده و هم بازیگران منطقه‌ای تحت تأثیر این نظم، نقش‌های جدیدی را ایفا می‌کنند. بر اساس حاکم بودن شرایط گذار در نظام جهانی شاهد تغییر در استراتژی کلان‌ایالات متحده آمریکا نیز بوده‌ایم. تقریباً از دوره ریاست جمهوری اوباما با خیزش چین و لزوم مهار چین توسط آمریکا، این بحث در آمریکا مطرح بود که منطقه خاورمیانه، منطقه‌ای است که توان و انرژی آمریکا را گرفته و هزینه‌های امنیتی که آمریکا در آنجا انجام داده باعث می‌شود کشورهای دیگر از جمله چین و هند از نظم هژمونیک آمریکایی که در آنجا وجود دارد استفاده کرده و به رشد اقتصادی خودشان کمک کردند. متعاقب بحث دیگری مطرح بود که کشورهای منطقه هم آنطور که باید و شاید هزینه‌های امنیتی که آمریکا برایشان فراهم کرد را نیز داختنند که در دوره ترامپ بحث فروش امنیت به صورت جدی در قبال کشورهای منطقه مطرح شد و این هم ناشی از همان نگاه لزوم مهار چین و کاستن از هزینه‌های آمریکا در ابعاد مختلف در منطقه خاورمیانه به ویژه منطقه خلیج‌فارس بود. وی افزود: این نگاه باعث شد که آن معادله قدیمی «امنیت در مقابل نفت» که بین کشورهای حاشیه خلیج‌فارس و آمریکا از دوره روزولت شکل گرفته بود، دچار خدشه شود. چرا که در معادله گذشته، آمریکا امنیت کشورهای خلیج فارس را تأمین می‌کرد و در مقابل نفت خود را از آنجا تأمین می‌کرد که باعث شد کشورهای منطقه به لحاظ امنیت اتکای صرف به آمریکا داشته باشند. این معادله در سال‌های اخیر به هم خورده و باعث شده که کشورهای منطقه احساس کنند که به لحاظ امنیتی، آمریکا آن نگاه سابق را به منطقه ندارد و حاضر نیست که به لحاظ امنیتی آن هزینه‌هایی که قبلاً انجام می‌داد را انجام دهد. واکنش امنیتی‌های منطقه به این موضوع متنوع‌سازی شرکای استراتژیک و بازیگری فعال در تحولات منطقه بوده است.

حشمت ا... فلاحت پیشه در گفت و گو با «آرمان ملی»:

سیاست تنش‌زدایی منطقه‌ای

به تنش‌زدایی بین‌المللی

تبدیل شود

دولت و مجلس اجازه ندهند خودسری‌ها ادامه پیدا کند

تا زمانی که دولت‌ها سیاست‌های پوپولیستی را کنار نگذارند نمی‌توانند تورم را مهار کنند

دولتمردان در سال جدید شعار و سخنرانی را کنار بگذارند

دولت در سال آینده با دو چالش در سیاست خار جی و اقتصاد مواجه خواهد بود

کشورهای غربی و روسیه در مسیر تنش‌زدایی حرکت می‌کنند

آرمان ملی – احسان انصاری: دولت‌ونهادهای تصمیم‌گیر برای چشم‌انداز سال جدید چه باید‌هوانباید‌هایی را باید در دستور کار خود قرار بدهند؟ مهم‌ترین چالش‌های کشور در سال جاری چیست و چگونه باید با این چالش‌ها مواجه‌شد؟ آیا دولت‌به‌سمتی‌حرکت خواهد کرد که حکمرانی خوب در کشور محقق‌شود؟ «آرمان ملی» برای پاسخ به این‌سوالات با حشمتا... فلاحت پیشه، استاد دانشگاه و تحلیل‌گر مسائل سیاسی گفت‌وگو کرده است. فلاحت پیشه معتقد است: «وجود واسطه‌ها برای حل بحران‌های بین‌المللی ممکن است در سال جاری به نتیجه برسد. در چنین شرایطی ایران با چالش‌های بین‌المللی کنونی خود تنها خواهد بود. در شرایط کنونی حتی روسیه‌نیز حاضر شده در باره بحران اوکراین به سمت تنش‌زدایی پیش برود. از سوی دیگر کشورهای اروپایی نیز به دنبال تنش‌زدایی هستند. در چنین شرایطی آمریکا به دلیل اینکه خود را در موضع هژمونی می‌بیند مانع تنش‌زدایی است. ما باید این واقعیت را بپذیریم که همان‌باز یگرانی که ایران به خاطر آنها حاضر نشده‌ا مواضع حمایتی خود کم‌کنند اگر کوچک‌ترین مسیری برای تنش‌زدایی پیدا کنند ایران را با چالش‌هایی که دارد تنها خواهند گذاشت. تجربه دوران پس از ترامپ نیز این واقعیت را به ما گوشزد کرده‌بود.» در ادامه حاصل این گفت‌وگورا می‌خوانید.

در سال جاری چالش‌های مرتبط با سیاست خارجی است. مهم‌ترین این چالش‌ها چه خواهد بود؟

من معتقدم وجود واسطه‌ها برای حل بحران‌های بین‌المللی ممکن است در سال جاری به نتیجه برسد. در چنین شرایطی ایران با چالش‌های بین‌المللی کنونی خود تنها خواهد بود. در شرایط کنونی حتی روسیه نیز حاضر شده درباره بحران اوکراین به سمت تنش‌زدایی پیش برود. از سوی دیگر کشورهای اروپایی نیز به دنبال تنش‌زدایی هستند. در چنین شرایطی آمریکا به دلیل اینکه خود را در موضع هژمونی می‌بیند مانع تنش‌زدایی است. ما باید این واقعیت را بپذیریم که همان‌باز یگرانی که ایران به خاطر آنها حاضر نشده از حمایت‌های بین‌المللی خود کم‌کنند. تجربه دوران پس از ترامپ نیز این واقعیت را به ما گوشزد کرده بود. به همین دلیل من معتقدم سیاست تنش‌زدایی منطقه‌ای ایران باید یک گام اساسی برای سیاست تنش‌زدایی بین‌المللی بردارد تا کشور از مدار تنش خارج شود. تا زمانی که ایران در عرصه بین‌المللی با تنش مواجه است امکان دارد تنش‌های محدود مرزی مانند تنش باذربایجان برای کشور به یک تنش بزرگ تبدیل شود. این در حالی است که اگر تنش‌های ایران در عرصه بین‌المللی کاهش پیدا کنند تنش‌های مرزی می‌تواند به‌صورت محدود باقی بماند و به تنش‌های بزرگ تبدیل نمی‌شود.

کنند اگر کوچک‌ترین مسیری برای تنش‌زدایی پیدا کنند ایران را با چالش‌هایی که دارد تنها خواهند گذاشت. تجربه دوران پس از ترامپ نیز این واقعیت را به

ما گوشزد کرده بود. به همین دلیل من معتقدم سیاست تنش‌زدایی منطقه‌ای ایران باید یک گام اساسی برای سیاست تنش‌زدایی بین‌المللی بردارد تا کشور از مدار تنش خارج شود. تا زمانی که ایران در عرصه بین‌المللی با تنش مواجه است امکان دارد تنش‌های محدود مرزی مانند تنش باذربایجان برای کشور به یک تنش بزرگ تبدیل شود. این در حالی است که اگر تنش‌های ایران در عرصه بین‌المللی کاهش پیدا کنند تنش‌های مرزی می‌تواند به‌صورت محدود باقی بماند و به تنش‌های بزرگ تبدیل نمی‌شود.

مسائل اقتصادی یکی از مهم‌ترین چالش‌های دولت در سال جاری خواهد بود. در این زمینه دولت باید چه رویکردی در پیش بگیرد؟

دولت و مجلس در چه زمینه‌هایی باید در رویکرد خود تجدیدنظر کنند؟ مهم‌ترین این موضوعات خودسری‌هایی است که در جامعه صورت می‌گیرد. جامعه هر زمان که دچار خودسری شده دچار آسیب شده است. کشور تنها در موضوع رابطه با عربستان به مدت ۷ سال تاوان خودسری‌های عده‌ای را داد. در نهایت نیز کار به جایی رسیده که دولت بازگشت به نقطه‌ای که ۷ سال پیش در آن قرار داشتیم را به عنوان یک موفقیت برای خود قلمداد می‌کند. در شرایط کنونی نیز خودسری‌های دیگری در حوزه اجتماعی وجود دارد که بیش از هر چیز دیگری چهره جامعه را زشت و همراه با چالش‌نشان می‌دهد. بدون تردید این خودسری‌ها دولت را از توجه به دو موضوع اصلی خود یعنی مسائل سیاست خارجی و اقتصاد دور می‌کند.

شما عنوان می‌کنید یکی از مسائل اصلی دولت

چهارشنبه
۱۴۰۲.۰۱.۱۶

سال پنجم
شماره ۱۵۲۱

۱۴ رمضان ۱۴۴۴ / ۰۵ آوریل ۲۰۲۳

نگره

چالش‌های دولت در سال جدید

سال ۱۴۰۲ برای رئیسی و وزرایش در شرایطی آغاز شده که قریب به ۱۹ ماه از عمر دولت سیزدهم سیری می‌شود.دیگر ارجاع دادن مشکلات به دولت روحانی نه پذیرفته شدنی است و نه عامل اقباع برای افکار عمومی. در سال گذشته برخی از وعده‌های مردان رئیسی، محقق نشد، اما حالا سالی نو و میدانی متفاوت برای سنجش عیار عملکرد دولت سیزدهم آغاز شده است. حتی به جرات می‌توان مسئولیت دولت را در سال جدید، به مراتب بزرگ‌تر و دشوارتر از سال گذشته مورد ارزیابی قرار داد. مردان رئیسی با چالش‌ها و ماموریت‌های بزرگی مواجه هستند؛چالش‌هایی که می‌توان آنها را در محورهای ذیل دسته‌بندی کرد:

مهار تورم و رشد تولید

«تورم» شاه‌واژه این روزهای محافل عمومی و تخصصی کشور است. موج کم‌رشدن گرانی‌ها در چند سال گذشته، در سال ۱۴۰۲ به اوج رسید تا بالطبع نارضایتی‌ها نسبت به این امر نیز افزایش پیدا کند. اهمیت این مساله به اندازه‌ای است که رهبر معظم انقلاب نیز سال جدید را به عنوان سال «مهار تورم، رشد تولید» نام‌گذاری کرده‌اند. مهم‌ترین مطالبه عمومی این است که نرخ تورم در سال جدید در حداقلی‌ترین حالت، روندی کاهشی به خود بگیرد. بدون تردید، تورم بزرگ‌ترین چالش یک سال آینده کشور خواهد بود. بسیاری از اقتصاددان‌ها بر این باور هستند که کوچک‌ترین اشتباه دولت می‌تواند باعث شود که تورم با جهشی عجیب مواجه‌شده و مشکلات معیشتی گسترده‌ای را به همراه داشته باشد. در چنین وضعیتی ماموریت اصلی تیم اقتصادی دولت این است که تلاش حداکثری و تمهیدات ویژه خود را برای مهار تورم در پیش بگیرند.

حل پرونده برجام و مذاکرات هسته‌ای همانند چند سال گذشته، همچنان «برجام»

مهم‌ترین کانون تمرکز سیاست خارجی کشور خواهد بود. از اواسط سال گذشته، تعلیق در مذاکرات هسته‌ای میان ایران و طرف‌های توافق هسته‌ای کلید خورد. همزمان شدن این تعلیق با ناآرامی‌ها داخلی و به‌میان آمدن موضوع حمایت ایران از روسیه در جنگ اوکراین، عمل‌ازمین را برای احیای ایده‌ها به احیای توافق مهیا کرد. در چند ماه گذشته نیز مقام‌های سیاسی اروپایی و آمریکا، بارها تأکید کرده‌اند که احیای توافق از اولویت آنها خارج شده است. نکته قابل تامل در باب موضوع برجام این است که اکنون برای دولت و افکار عمومی آثبات شده که مسائل داخلی از تباط عمیقی با حوزه سیاست خارجی دارد. بنابراین، موضوع برجام و پرونده هسته‌ای، در سال جدید همچنان برای دولت رئیسی یکی از اولویت‌های مهم خواهد بود؛ چراکه غالب ناظران سیاسی و اقتصادی بر این باور هستند که احیای توافق می‌توان نخستین گام برای بهبود و سامان بخشیدن به وضعیت اقتصاد کشور باشد.

ساماندهی بازار ارز و طلا

ناساماندهی بازار ارز و طلا، یکی از مهم‌ترین مشکلاتی بود که دولت رئیسی در ماه‌های پایانی سال گذشته با آن دست و پنجه نرم کرد. ثبت رکوردهایی جدید در نرخ ارز و طلا در ماه‌های پایانی سال، موج انتقادات را علیه عملکرد تیم اقتصادی دولت سرسازیر کرد. حتی تغییر رئیس بانک مرکزی و تصمیمات وزارت اقتصاد ریاست احسان خاندوزی، نتوانست تأثیر عمیقی را بر کنترل نرخ‌ها در بازار داشته باشد. در سال جدید نیز کانون نگاه‌ها به تیم اقتصادی دولت و تصمیمات‌شان در زمینه ساماندهی به بازار ارز و طلا دوخته خواهد شد.

خشکسالی و بحران آب

یکی از مسائل خاموشی که بحران کمتر رسانه‌ای می‌شود، اما همچون یک پنهان بزرگ در آینده نزدیک می‌تواند اثرات گریبانگیر جامعه ایرانی باشد، در ارتباط با موضوع «خشکسالی» و «بحران کمبود آب» است. آمارهای کمبود آب در کشور ابعاد نگران‌کننده‌ای به خود گرفته و حتی به شهر تهران با کشند ایرانی نیز رسیده است. در مقایسه با ۵ سال گذشته، ورودی سدهای کشور، کاهش ۳۰ درصدی را نشان می‌دهد.

حل موضوع حجاب از راه معقول

در نتیجه رخدادهای سال گذشته، یکی از موضوعات مهمی که می‌تواند همچون چالشی برای دولت در سال جدید باشد، در ارتباط با حوزه «حجاب» است. از اواسط سال گذشته که ناآرامی‌ها در کشور آغاز شد، این موضوع در مقام چالشی مهم مورد توجه ناظران حوزه اجتماعی، فرهنگی و حتی دولت‌مردان قرار گرفته است. اتفاقات ماه‌های گذشته به وضوح نشان داد که ادامه نوع مواجهه با موضوع حجاب به سوی سابق ممکن نخواهد بود. در نتیجه از روی ناظران سیاسی و حتی بسیاری از مقام‌های سیاسی کنونی، بازبینی در اجرای حجاب مورد توجه قرار گرفت. در ماه‌های گذشته مجلس و دولت، تلاش‌هایی را برای تدوین و اجرائی کردن یک طرح حجاب جدید در دستور کار قرار داده‌اند.

فیلترینگ و کسب‌وکارهای اینترنتی با آغاز ناآرامی‌ها در کشور از اواخر شهریور ماه سال گذشته اعمال محدودیت بر اینترنت و فیلترینگ در دستور کار دولت قرار گرفت. در ۳۰ شهریور شبکه‌های اجتماعی اینستاگرام و واتساپ فیلتر شدند که ضررهای بزرگی را بر کسب‌وکارهای اینترنتی وارد کردند. طی نیمه دوم سال گذشته، همواره موضوع محدودیت اینترنت و فیلترینگ در مقام موضوعی جدی باقی ماند.